PREDICATUL VERBAL *

DE

G. NEDIOGLU

II.

După sintagmele predicative formate cu *a putea* și *a trebui*, mai frecvent întrebuințate sînt cele construite cu semiauxiliarele *a avea*, *a fi* și *a voi*.

1

Un interes deosebit prezintă sintagmele predicative formate cu semiauxiliarul *a avea*. Acest interes este provocat de împrejurarea că, transformîndu-se din verb plin într-un semiauxiliar, *a avea* a depășit de multe ori acest stadiu, ca să se prefacă într-un auxiliar. Iată un exemplu în care putem surprinde această trecere.

În *Am ce să fac*, «Am ce să lucrez», simțim încă bine pe *am* ca verb plin și ca predicat al regentei. Ceea ce-i menține încă autonomia este prezența complementului *ce* «*ceva*»: «am ceva (un lucru) pe care să-l fac». În același timp însă se simte tot așa de bine și legătura dintre *am* și verbul următor, căruia-i servește de semiauxiliar, formînd o sintagmă predicativă cu valoare temporală de prezent în perspectiva viitorului: «am în prezent ceva (un lucru), pe care urmează să-l fac de acum înainte și deci în viitor». Ce se întîmplă cînd complementul *ce* (ceva, un lucru) dispare din însuși corpul sintagmei: *am să fac*? Prin această suprimare a complementului sau prin trecerea lui asupra verbului principal următor (*am să fac ceva*) valoarea de semiauxiliar a lui *am* slăbește; ceea ce provoacă transformarea lui într-un a u x i l i a r. O dată cu această transformare dispare și nuanța temporală de prezent în perspectiva viitorului, pentru că auxi-

* Continuare la articolul «Predicatul verbal» publicat în «*Limba română*» mai-iunie, 1956, an. V, nr. 3.

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)

iarul *am*, unit direct cu verbul plin următor, se contopește cu acesta, prin morfologizare, ca să exprime astfel ideea temporală de viitor pur *(am să fac* = « voi face ») formînd un predicat exprimat printr-un s i n g u r verb.

Dacă cu semiauxiliarul la prezent, sintagma predicativă *am ce să fac* constituie un prezent în perspectiva viitorului, cu semiauxiliarul la imperfect sau la perfect, aceeași sintagmă exprimă un viitor în trecut: *aveam ce să fac.* Această nuanță de viitor se menține și cînd complementul *ce* precede sintagma predicativă: *Ce-aveam să-i spui? Nimic n-aveam, / Dar era-n zori și eu voiam / Să-ntreb cum a dormit* (G. Coșbuc, « Pe lîngă boi »).

Acest exemplu ne oferă prilejul să vedem și o altă cale pe care s-a ajuns la sintagmele predicative de acest fel. *Ce-aveam să-i spun* implică ideea de « ce-aveam [de gînd] să-i spun », cum ne arată și următorul citat: *Atunci Făt-Frumos îi spuse* ***ce-avea de gînd să facă*** (P. Ispirescu, « Tinerețe fără bătrînețe »). Cele două predicate subliniate s-au contopit într-unul singur prin elipsa complementului din prima perifrază verbală: « avea [de gînd] să facă ». Punînd semiauxiliarul la prezent, obținem nuanța temporală de prezent în perspectiva viitorului: *am* [*de gînd*] *să fac*, prezent fiind gîndul, iar viitoare acțiunea intenționată.

Să urmărim aceeași trecere în sintagmele predicative negative de acest fel, în care verbul *a avea* se preface într-un semiauxiliar, chiar și cînd complementul rămîne în corpul sintagmei. În adevăr, dacă în *N-am ce să fac*, *a avea* își păstrează sensul propriu de verb plin, pentru că se simte încă bine fraza din care a provenit construcția *(N-am* ***nici un lucru pe care să-l fac***, redusă la *N-am ce să fac*, prin concentrarea termenilor subliniați în pronumele neutru *ce)* — în schimb acești termeni nu se mai simt de loc într-un context ca: ***N-am ce să fac***, *trebuie să cedez*, deși n-a intervenit nici o schimbare în componența construcției înseși. De astă dată *n-am* s-a transformat într-un semiauxiliar sinonim cu semiauxiliarul *nu pot*, imprimînd, ca și acesta, verbului *să fac* valoarea modală a imposibilității, cu care prilej și pronumele neutru *ce*, din înțelesul de « ceva », a căpătat sensul de « altceva »: *Nu pot să fac altceva decît să cedez.* Același caz în: *Văzînd că Ivan este om împărătesc*, [boierul] ***n-are ce să facă*** [= nu poate să facă nimic] (I. Creangă, « Ivan Turbincă »). *Asupra cîrmuirii împărăției* ***n-am nimic să-ți zic*** [= nu pot să zic nimic], *fiindcă tu, cu iscusința ta, știu că ai s-o duci bine* (P. Ispirescu, « Aleodor Împărat »). Deși urmat imediat de complementele *ce* sau *nimic*, verbul *n-am* și-a pierdut autonomia, devenind un semiauxiliar, pentru că aceste complemente nu mai sînt ale lui, ci ale verbului principal următor: *Nu pot să fac altceva decît... Nu pot să zic nimic.* În cazurile de acest fel, predicatul este exprimat prin d o u ă v e r b e la mod personal, care, deși constituie o singură idee predicativă, rămîn totuși elemente morfologice deosebite, simțite fiecare în parte. Cînd însă spun *n-am să fac*, *n-am să zic*, formez, cum s-a văzut și mai sus, cîte o propoziție cu cîte un predicat, exprimat printr-un s i n g u r

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)

verb la mod personal, pentru că prin transformarea semiauxiliarului *n-am* într-un auxiliar, cei doi termeni ai perifrazei s-au morfologizat, constituind o singură formă morfologică, aceea a viitorului I: *n-am să fac* « nu voi face », *n-am să zic* « nu voi zice ».

Și totuși, chiar și această formă de viitor își mai aduce aminte uneori de perifraza cu semiauxiliarul *n-am*, din care a provenit, cum ne-o arată cazul anumitor verbe. Astfel, cînd cineva, întrebat fiind dacă e supărat de ceva, răspunde « N-am să mă plîng de nimic », acest răspuns nu înseamnă « nu mă voi plînge », ci « nu pot să mă plîng de nimic ». Același înțeles se simte și în viitorul din versurile: ***N-am să scap*** [= nu pot să scap], *în piept port dorul... / Văd că peste mări amorul, / cînd o vrea își face punți* (Iancu Văcărescu, « Primăvara amorului »).

Ca și sub forma sa pozitivă, la prezent, semiauxiliarul negativ insuflă verbului principal din sintagma predicatului nuanța temporală de prezent în perspectiva viitorului (*N-am ce să fac, trebuie să cedez* = « în momentul de față, n-am altă posibilitate decît să cedez într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat »), iar la imperfect sau la perfect, ideea temporală de viitor în trecut: *N-aveam ce să fac* și am cedat; *n-am avut ce să fac* și am cedat. Alt exemplu: *Deci Doamna* ***nu mai avea ce să facă*** [= nu putea să facă altceva], *ci au dat cetatea și i-au luat avuția Ștefan-vodă* (Radu Popescu, « Domnia lui Matei-vodă »).

Semiauxiliarul negativ *a nu avea* «a nu putea» formează uneori și sintagme de viitor în trecut de tipul celor din citatul: ***N-avea*** [= nu putea] ***să scoată*** *capul în lume Sultănica, ea, care de bună ce era și-ar fi dat dumicatul din gură, că începeau cu șușuitul și ponoasele* (B. Delavrancea, « Sultănica » 13).

★

Dacă în sintagmele predicative precedente semiauxiliarul *a avea* este sinonim cu semiauxiliarul *a putea*, în cele următoare, el are valoarea semiauxiliarului *a trebui*. Și această trecere de la calitatea de verb plin la cea de semiauxiliar o putem surprinde uneori. Autonom în întrebarea: ***Ai vre-o treabă cu el?*** verbul *a avea* devine semiauxiliar al necesității în răspunsul: *Am să-i vorbesc* (V. Alecsandri, « Teatru », II 11) în care formează o sintagmă predicativă cu înțelesul de « trebuie să-i vorbesc ». Alte exemple: *Un lucru numai* ***am*** [= trebuie] *să-ți spun . . . să nu te ducă păcatele să vînezi p-acolo, că e nevoie de cap* (P. Ispirescu, « Aleodor Împărat »).

O dată cu modalitatea necesității, semiauxiliarul *a avea* « a trebui » imprimă verbului plin cu care formează sintagma predicatului și temporalitatea de prezent în perspectiva viitorului sau de viitor în trecut, în aceleași condiții în care și semiauxiliarul *a avea* «a putea» le imprimă verbului său principal o dată cu modalitatea posibilității. Ex.: *Să știi de la mine ce* ***ai să faci****, cînd vei ajunge acolo* (I. Creangă, « Harap-Alb »). *Ce ai* (îndatorirea prezentă ce se dă celui trimis) *să faci* (acțiunea viitoare pe care trebuie s-o facă); *Dragostea din satul tău / e mai bună, fătul meu . . . / De drum* ***n-ai să te-grijești*** */ Nici de ploi să te*

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)

scuteşti (Jarnik-Bîrseanu, apud Tiktin, DGR 130). Este mai bună (prezentul) pentru că (în viitor) nu trebuie să te îngrijeşti de . . .

Iată şi cîteva exemple cu sintagma predicativă la viitorul în trecut: *El nu voi* [să înapoieze hainele], *ci le opri şi le luă în locul simbriei ce* ***avea să primească*** [= ce trebuia să . . .] *de la zîne* (P. Ispirescu, « Făt-frumos cu părul de aur »); . . . *i-a poftit la un bal mare, care* ***avea să se sfîrşească*** *cu un banc din cele mai zarife* (C. Negruzzi, « Toderică », in fine); *La miezul nopţii* ***aveau să vie*** */ La casa unde el dormea* (G. Coşbuc, « Armingenii »); *Iar luna limpede din înălţime / . . . poleia / cărările pe unde-****aveau să treacă*** (P. Cerna, «Şoapte»); *Acolo* ***avea să steie,*** *după porunca lui Nichifor, pînă ce-a veni el singur să plătească simbriile* (M. Sadoveanu, « Baltagul »); *Soarele se plecase simţitor spre apus şi întunerecul* ***avea să sosească*** *în curînd* (C. Hogaş, « Singur »).

Cît de mult s-a identificat semiauxiliarul *a avea* cu semiauxiliarul *a trebui* se vede din faptul că, întocmai ca acesta, el poate insufla sintagmei predicative diferitele nuanţe modale ale necesităţii. În ultimul exemplu găsim şi necesitatea impusă de o lege a naturii, iar în citatele următoare şi modalitatea necesităţii fatale cu nota specială a hotărîrilor destinului: *Zi şi dumneata că* ***ai avut să tragi*** *un păcat strămoşesc* (I. Creangă, « Harap-Alb »); *Ia să vedeţi acum în ce fel păsul* ***avea să-l ajungă*** *pe voinicul nostru şi cu ce gingaşe amăgiri* ***avea să-i*** *secе puterile şi să-i stingă fericirile* (Al. Odobescu, « Pseudokinegheticos », in fine).

Această modalitate a necesităţii s-a păstrat pînă şi în unele perifraze de viitor I, rezultate din transformarea în auxiliar a semiauxiliarului *a avea* « a trebui », aşa cum s-a arătat mai sus că s-a păstrat şi modalitatea posibilităţii în unele din perifrazele de viitor I, în care auxiliarul *a avea* provine din semiauxiliarul *a avea* « a putea ». Ceva mai mult. În unul şi acelaşi predicat, format cu una şi aceeaşi perifrază, simţim (din context sau din împrejurarea în care este rostită propoziţia) dacă avem de a face cu semiauxiliarul *a avea* « a trebui » sau cu auxiliarul *a avea*. Semiauxiliar în « (N-am uitat) *am să-ţi dau zece lei* », cînd formează o sintagmă predicativă de prezent în perspectiva actualităţii: « îţi sînt dator cu zece lei », *am* devine auxiliar în *Am să-ţi dau zece lei, ca să-mi cumperi un briceag*, cînd predicatul este exprimat prin forma perifrastică a viitorului I: *îţi voi da zece lei.*

2

Interes prezintă şi sintagmele predicative formate cu semiauxiliarul *a fi*. Ele trebuie cu atît mai mult semnalate, cu cît, dacă valoarea verbului plin *a fi* şi cea de auxiliar sînt îndeobşte cunoscute, valoarea lui de semiauxiliar trece adeseori neobservată.

Modalitatea pe care semiauxiliarul *a fi* o imprimă verbului său principal este paralelă cu aceea a semiauxiliarului *a avea* « a putea » şi *a avea* « a trebui ».

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)

Și tocmai aceste două idei, de posibilitate sau de necesitate, disting semiauxiliarul *a fi* de verbul plin de o parte și de auxiliarul *a fi* de alta. Citatul următor ni le înfățișează pe amîndouă în corpul aceluiași context: *Știam eu, de pildă, cîtă vreme* ***era*** [= trebuia] ***să stau locului?*** *Și-apoi proviantul pe care-l aveam la îndemînă* ***era*** [= putea] ***să-mi fie de ajuns?*** (C. Hogaș, « Singur »).

Modalitatea posibilității se vede mai ales în construcțiile interogative-exclamative: *Fiul craiului ce* ***era*** [= putea] ***să facă?*** *Îi spune toate...* (I. Creangă, « Harap-Alb ») — *Și i-ați dat două mii de lei, sînt sigur.* — *Da ce* ***era*** [= puteam] ***să fac?*** (Al. Vlahuță, « Dan » 13). Dacă aceste sintagme predicative de viitor în trecut exprimă ideea modală că subiectul nu putea să procedeze altfel decît a procedat, în altele această idee modală se nuanțează în sensul că era cu neputință să nu se îndeplinească acțiunea și de aceea s-a și îndeplinit: *Nimeresc orbii Suceava, și* ***eu nu eram să vă nimeresc?*** (I. Creangă, « Amintiri », III). În opoziție cu această modalitate stă nuanța modală care arată că acțiunea sintagmei predicative, exprimată tot printr-un viitor în trecut, era cu neputință să se îndeplinească și de aceea nici nu s-a îndeplinit Ex.: *Cine* ***era să-i primească*** *pe ei, doi calici, cu liota de copii după dînșii?* (P. Ispirescu, « Fata săracului »); *Zadarnice povețe! Cînd erau părăsiți de toată boierimea și de tot norodul, unde* ***erau să mai găsească*** *apărători?* (Al Odobescu, « Mihnea cel Rău », III, in fine); *Glumind m-a strîns de mînă... |* ***Era să-l las,*** *măicuță,* ***|*** *cu gluma și să tac?* ***Era să țip*** *obraznic | sau ce era să fac?* (G. Coșbuc, « Baladă »). Sintagmele predicative de acest tip pot figura și într-o construcție numai exclamativă: *D-apoi calul meu de pe atunci, cine mai știe unde i-or fi putrezind ciolanele! Că doar* ***nu era să trăiască*** *un veac de om!* (I. Creangă, « HarapAlb »); *Haine i-au trebuit omului întîi, că* ***nu era să umble*** *cu pielea goală!* (Idem, « Acul și barosul »).

Aici avem prilejul să semnalăm și o nuanță de aspect verbal. Între cele două aspecte verbale opuse, acela al acțiunii îndeplinite și acela al acțiunii neîndeplinite din exemplele de mai sus, găsim în unele sintagme predicative de felul celor precedente și o nuanță intermediară de aspect: Acțiunea, verbului principal era gata-gata să se îndeplinească, dacă n-ar fi intervenit, în ultimul moment, o altă acțiune care s-o împiedice: *Și tot chinuindu-ne așa,* ***era să ne pască*** *alt păcat:* ***cît pe ce să ne toropească*** *bradul aprins, de nu băga de seamă unul dintre plăieși* (I. Creangă, « Amintiri », I, in fine). Modalitatea posibilității *(ar fi putut să ne pască păcatul)* este exprimată și aici printr-un viitor în trecut, dar cu nota specială de viitor iminent în trecut. Cînd această nuanță temporală și de aspect este arătată și de o locuțiune adverbială ca ***gata-gata,*** ***cît pe ce,*** ***aproape-aproape*** etc., semiauxiliarul *era* poate fi omis, omisiune motivată în citatul nostru *(cît pe ce să ne toropească)* și de grija de a se evita repetarea semiauxiliarului.

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)

În sfîrșit, semiauxiliarul *a fi* « a putea » formează uneori sintagma chiar și cu copulativul *a fi*: *Și se-ntreba atuncea speranța mea mirată / Cine-**ar fi fost*** [= *ar fi putut*] ***să fie** bătrînul uriaș?* (T. Arghezi, « Satan »).

★

Ca sinonim cu *a trebui*, semiauxiliarul *a fi* poate insufla sintagmei predicative aproape toate nuanțele modale ale necesității. Ex.: *Și dacă **este*** [= trebuie] *ca neamul romîn **să aibă** o limbă și o literatură, spiritul public va părăsi căile pedanților* . . . (Al. Russo, « Cugetări » I); *Dacă **este să-i judecăm** după publicările de pînă acum* . . . (T. Maiorescu, « Critice » I 312); *Și dacă **este să-ți vorbesc** drept, ești frumoasă!* (B. Delavrancea, apud Tiktin DGR 623). Iată cît de adecvat este exprimată și inevitabila necesitate a fatalității: *Cînd **este să dai** peste păcat, dacă-i înainte, te sileși să-l ajungi; iar dacă-i în urmă, stai să-l aștepți* (I. Creangă, « Harap-Alb »); *Și de **este să murim**, / lîngă tine să pierim* (V. Alecsandri, apud Tiktin DGR 633).

Înfățișată în aceste sintagme predicative prin cîte un prezent în perspectiva viitorului, necesitatea este redată în cele următoare prin cîte un viitor în trecut: *a doua zi **era să vie** frații cu logodnicele lor* (P. Ispirescu, « Broasca țestoasă »); *Decuseară se făcuse de știre boierilor să se adune a doua zi . . . la Mitropolie, unde **era să fie** și domnul* (C. Negruzzi, « Alexandru Lăpușneanu »); *În curînd Plevna **era să fie atacată** cu toată puterea armatelor aliate* (I. Caragiale, « În vreme de război »); *A doua zi **era să fie nunta** și a treia zi **era să fie război*** (B. Delavrancea, « Poveste »); *Domnul Moldovei* [V. Lupu] *nu putea să prevadă ce grosolan ginere **era să-i deie** soarta* (N. Iorga, « Ist. rom. », VI 174). Cît de apropiate sînt aceste sintagme predicative cu *a fi* de cele cu *a trebui* ne arată următorul citat: *Ceea ce **era să se întîmple** mi se părea ca ceva care **trebuie să se întîmple*** (Al. Vlahuță, « Vișan »). Dăm și cîteva sintagme predicative cu semiauxiliarul la perfect: *Nu putură ajuta nimic cu vaietele, trebuiră să zică: așa **a fost să se întîmple*** (I. Pop Reteganul, « Făt-frumos zălogit »). Această sintagmă predicativă apare și în varianta *așa a fost să fie*, în care semiauxiliarul *a fi* « a trebui » se asociază cu verbul plin *a fi* « a se întîmpla », ca și în versul: *Au moartea ta, înger, **de ce fu să fie?*** (M. Eminescu, « Mortua est »).

Nuanța de aspect verbal cu care am văzut că se înfățișează sintagmele predicative cu semiauxiliarul *a fi* « a putea » este exprimată și de cele cu *a fi* « a trebui ». Și în aceste sintagme, deși urma să se producă într-un viitor iminent în trecut, acțiunea predicatului nu s-a produs îndată sau nu s-a mai produs de loc, din diferite cauze. Ca și mai sus, dar cu o notă distinctivă bine simțită. În primul caz, iminenta acțiune viitoare este arătată numai că p u t e a să se-ntîmple *(Era să ne toropească bradul aprins)*, pe cînd în al doilea ea t r e b u i a să se-ntîmple: *Cînd **era să-i mai ia** un cap, scorpia se rugă* [de Făt-frumos] . . . *să o*

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)

ierte (P. Ispirescu, « Tinereţe fără bătrîneţe »); *Cînd era să iasă, îşi mai aruncă ochii prin grajd* (ibidem); *Cînd era să intrăm la domnul profesor, deterăm de o nouă greutate* (I. Slavici, « Budulea taichii »).

În propoziţiile temporale de acest tip, sintagma predicativă este adeseori contrasă prin omiterea semiauxiliarului, care se subînţelege. Alături de *Cînd era să plece, corbul îi zise . . .* (P. Ispirescu, « Aleodor Împărat ») se spune frecvent: *Cînd să plece. . .*

Dacă în sintagmele citate avem pe de o parte cîte un prezent în perspectiva viitorului, iar pe de alta, cîte un viitor în trecut, în cele următoare găsim o altă nuanţă temporală: *Şi de-a fi să mor | În cîmp de mohor, | Să spui lui Vrîncean | Şi lui Ungurean, | Ca să mă îngroape | Aici pe aproape* (V. Alecsandri, «Miorița»). E un v i i t o r în perspectiva u n u i a l t v i i t o r, a cărui acţiune urmează să se producă după aceea. Primul viitor ne este sugerat de semiauxiliarul [de-mi] *va fi* [dat], iar al doilea de conjunctivul următor *să mor*. Alt exemplu: *pleca la Berlin, de unde nu va mai veni în ţară — dacă va fi să mai vie — decît cu Miba lui* (Al. Vlahuţă, « Dan » I 112). Vorbitorul se transpune în viitor şi din acest moment viitor priveşte acţiunea viitoare a întoarcerii în ţară, care va urma, în cazul cînd împrejurările arătate de primul viitor [dacă-i] *va fi* [dat] *să vie*, nu-i vor fi protivnice.

3

Sintagmele predicative formate cu semiauxiliarul *a voi* trec şi mai neobservate decît cele cu *a fi*, pentru că între ideea de « voinţă » a verbului plin şi cea de « intenţie » sau de « dorinţă » a semiauxiliarului este adeseori o diferenţă aproape imperceptibilă. Astfel, într-un citat ca: *iacă am văzut un vis frumos. . . Ascultă că voi să ţi-l povestesc* (P. Ispirescu, « Ciobănaşul isteţ »), *voi* nu exprimă atît voinţa, cît mai mult d o r i n ţ a împărătesei, care-şi manifestă i n t e n ţ i a de a-şi povesti visul.

În fraza *A pornit în cale lungă | Şi va-ndată să ajungă* (Ant. Pann, « Povestea vorbii » XI), deşi redus la forma prescurtată a auxiliarului, *va* nu este totuşi un auxiliar, pentru că-şi păstrează întru cîtva înţelesul de verb plin, înclinînd totuşi spre valoarea de semiauxiliar al conjunctivului ce urmează: ***vrea să ajungă***. De îndată ce însă nu mai simţim în *a voi* afirmarea voinţei, ci numai intenţia (dorinţa) de a se aduce la îndeplinire acţiunea verbului următor, el capătă o hotărîtă valoare de semiauxiliar, ca de ex. în ***voi să mă duc mîine la tîrg***. Şi iarăşi, de cum zic ***O să mă duc mîine la tîrg***, valoarea semiauxiliarului dispare, ca să facă loc auxiliarului corespunzător. Se produce astfel morfologizarea pe care am constatat-o şi la formarea perifrazei paralele de viitor I: *am să. . .* În *voi să mă duc* avem încă d o u ă v e r b e la mod personal, care formează însă o singură idee predicativă, exprimată printr-un prezent în perspectiva viitorului, actuală fiind numai intenţia pe care o am în momentul vorbirii, arătată prin prezentul semiauxiliarului, *voi*, iar viitoare, acţiunea inten-

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)

ționată, *să mă duc*. În *o să mă duc*, o dată cu transformarea semiauxiliarului în auxiliar, avem un predicat exprimat printr-un singur verb la mod personal, din care dispare nuanța temporală de prezent în perspectiva viitorului, înlocuită fiind prin ideea temporală de simplu viitor I: *mă voi duce*.

Trecerea de la valoarea de semiauxiliar la cea de auxiliar se produce deci cînd, și ca formă, *a voi* își pierde pe *v* inițial, devenind: *oi, ăi, o, om, ăți, or* și apoi *o*, generalizat la toate persoanele în afară de a III-a plural. Aceasta este cauza formală care-l preface în auxiliar, pentru că, prin afereza arătată, el își uită cu desăvîrșire atît ideea de «voință» a verbului plin, cît și pe cea de «intenție» a semiauxiliarului, ca să se transforme într-un simplu instrument gramatical pentru exprimarea viitorului I. În *Despre ziuă* ***vor să se pornească***, se simte încă bine intenția de a se porni, sintagma predicativă fiind formată din semiauxiliar plus conjunctivul; dar în *Despre ziuă* ***or să se pornească; trebuie să apuce un tren militar*** (I. Caragiale, «În vreme de război» I) o dată cu morfologizarea construcției, determinată de intervenția auxiliarului *or*, n-a mai rămas decît ideea că acțiunea pornirii urmează să se petreacă într-un viitor apropiat.

Cît de mare este distanța parcursă din faza inițială, cînd semiauxiliarul *a voi* plus conjunctivul formau un predicat compus din două verbe la mod personal, pînă în această fază finală, cînd formează un singur predicat, exprimat printr-un singur verb la viitor, se poate vedea din exemplele următoare: *Împăratul și împărăteasa* ***vor să facă*** *copii*, față de *au umblat pe la vraci . . . să le ghicească dacă* ***or să facă copii***. (P. Ispirescu, «Tinerețe fără bătrînețe»). Această mare deosebire sare și mai mult în ochi în construcțiile negative, în care se produce și o schimbare totală de înțeles, ca în *Ochi-mi triști* ***nu vor să te vadă***, față de *Te duci și ani de suferință/* ***N-or să te vadă*** *ochi-mi triști!* (M. Eminescu, «Te duci»).

O altă valoare a sintagmelor predicative formate cu semiauxiliarul *a voi* ne-o dă construcția următoare, care exprimă necesitatea determinată de hotărîrea puterii supreme: *Și-i scris în cartea celor viitoare că* ***va să vină*** *ceasul preamărit . . .* (St. O. Iosif, «La arme»).

De la necesitatea impusă de providență, sintagmele de acest fel au ajuns să exprime întocmai ca cele construite cu semiauxiliarul *a trebui*, necesitatea sigură sau numai probabilă, pe care o impun diferitele împrejurări ale vieții: *Iar Turcii, înțelegînd ca* ***va să vie*** *Ștefan-vodă . . . au lăsat și ei Cetatea Neamțului* (I. Neculce, «O samă de cuvinte»); *simțind . . . că izbăvirea fiilor robiei . . . curînd* ***va să urmeze***, *se siliră . . . să spurce toată casa* (Gh. Lazăr, «Cuvînt» în «Rev. pt. ist. arh. și fil.», I 1830); *împăratul a însărcinat pe un curtean . . . să-l învețe* [pe băiat]. . . *toate cîte trebuiesc . . . unui tînăr, care* ***va să împărățească*** (I. Caragiale, «Mamă»); *Aflase că badea Toma* ***va să vie*** *a doua zi cu o știre* (M. Sadoveanu, «Ochi de urs»).

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)

Unele sintagme predicative construite cu semiauxiliarul *a vrea* plus conjunctivul exprimă nuanța de aspect a acțiunii neîndeplinite, dar care era gata-gata să se îndeplinească. Astfel, formațiunea de viitor în trecut *am vrut să mor*, frecventă în popor, este echivalentă ca tip cu sintagmele predicative de aspect verbal similar, formate cu semiauxiliarul *a fi* plus conj.: *era* (cît pe-aci) *să mor*. Des uzitată în limba veche, această construcție a intrat și în limba literară, prin scriitorii care au ținut o strînsă legătură cu limba vorbită: *Sluga unui sutaș, fiind bolnavă,* ***vrea să moară*** (« Evangh. lui Luca », apud Tiktin DGR 1776); *Deci, atunce cînd* [Udrea Banul] ***au vrut să piară***, *el . . . . au dat aceste sate . . . mănăstirii* (9 iulie 1601, Doc. priv. ist. Rom.); *Eu într-o noapte* ***am vrut s-o pat*** *cît de bună, căci, din nebăgare de seamă, apucasem pe strada Ienii* (I. Ghica, apud Tiktin DGR 1778); *A dat un țipăt năbușit, i-a venit rău,* ***a vrut să cază*** *și au trebuit s-o scoată pe brațe la aer* (I. Caragiale, « Premiul I »).

Tipice pentru aceste sintagme predicative, exemplele citate ne arată totodată că, transformîndu-se în semiauxiliar, verbul plin *a vrea* a suferit o schimbare cu mult mai adîncă decît *a voi*. El n-a mai păstrat absolut nimic din conținutul său volițional, pierzînd orice idee de intenție sau de dorință, pentru că ar fi absurd să ne închipuim că, în cazurile citate, subiectul ar fi intenționat sau ar fi dorit să moară, s-o pățească sau să leșine. Ce-a mai rămas atunci din *a vrea* în aceste sintagme predicative? Numai ideea abstractă de iminență a acțiunii următoare.

Capitolul III, cu studiul asupra sintagmelor predicative formate cu semiauxiliarele de aspect, va apărea în numărul următor.

BDD-A10327 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-06 21:39:12 UTC)